

Tres mesos abans

Com ha estat habitual en aquesta mena de casos, tres mesos abans que saltés la guspira que havia de provocar el cop de puny sobre la taula que forçaria l'inici del procés de secessió que acabaria aconseguint una Catalunya independent, ningú no era capaç de fer cap mena de previsió en cap sentit. Més aviat el contrari: l'espera impacient començava a produir un cert desànim. És cert que l'aprovació en referèndum d'un Estatut que al cap de pocs mesos ja es donava per fracassat, i en contra de totes les expectatives, havia provocat una primavera independentista mai no vista. Però sis anys després, es començava a respirar un ambient típic d'un país habituat a lluitar per sobreviure però que sol donar per fet que tornarà a ser derrotat. Així, sense renunciar al combat, es desconfiava somàticament tant de la voluntat de la gent a l'hora de la veritat com del coratge del govern per acabar de fer el pas definitiu. No era estrany, doncs, que a les reunions conspiratives -que no paraven de multiplicar-se- es mesclés a parts iguals l'excitació pel que podia acabar passant amb un pessimisme creixent per si es tornava a escapar dels dits. Es vivia un clima de radicalisme desconfiat que, sense voler, se sabotjava a ell mateix. Com més clara es tenia la intuïció que el moment era a prop, més espantava la possibilitat de guanyar.

Si una cosa hauria hagut de sorprendre, tanmateix, és que ni el fracàs estatutari, ni la patcada posterior del Tribunal Constitucional amb tota la seqüela de sentències desestabilitzadores, ni tot el procés d'involució autonòmica perpetrat aprofitant la intervenció europea d'Espanya ni, en definitiva, la profunda crisi democràtica a què tot plegat havia abocat, no hagués portat els catalans a un estat depressiu. Si sis anys abans, amb tota la informació del que havia de passar damunt la taula, algú s'hagués trobat amb el compromís de fer un pronòstic, segur que hauria anunciat una frustració col·lectiva irreparable i un escenari més que probable de dissolució definitiva de la personalitat nacional catalana. I, en canvi, pocs mesos després del referèndum, el país havia començat a sentir un formigueig que progressivament s'anava convertint en un radical "ja n'hi ha prou".

Tot l'esgotament pel procés de negociació estatutària s'havia saldat còmodament amb el sacrifici polític dels qui havien liderat el procés. Cau i net. El fracàs estatutari, doncs, havia tingut un efecte catàrtic, havia deslliurat el país d'aquella prudència que, com havia teoritzat Vicenç Villatoro, s'havia fonamentat en la convicció que el pas del temps sempre li anava a favor. Allò del "qui dia passa, any empeny". Ara, el temps li anava en contra. El nou Estatut, paradoxalment, no s'havia convertit en la llosa insuportable que preveien els juristes experts, sinó que havia empès a fer sortir de l'armari tots els sobiranistes discrets, a acabar la paciència dels que sempre havien aconsellat que no ens precipitéssim i a atrevir-se a plantar cara a la humiliació, com havia exigint Joan Solà a finals del 2006 arran de la imposició d'una hora més d'espanyol a les aules catalanes.

Tres mesos abans, doncs, l'ambient polític estava encès però tampoc no acabava de cremar. Com aquella espera indecisa de quan la metxa porta la guspira fins a dins de la carcassa del petard, però que llavors no esclata i ningú no sap què fer. La pregunta a l'aire era: això petarà o no petarà? Fins quan hem d'esperar? És cert que al Parlament de Catalunya els debats pujaven de to, però era més l'expressió del clima d'impotència que no pas per la rellevància dels continguts. El que el Parlament discutia ja no interessava gens. Parlaven un llenguatge antic, com si volguessin salvar una realitat que s'escolava als seus braços. L'única esclatxa de fals horitzó que s'hi defensava era la d'un pacte fiscal que tothom sabia impossible, tant en la fórmula de CiU i ERC que obligava a desfer les costures estatutàries que precisament Madrid estrenyia, com en la proposta ingènua del PSC, que ridículament es volia mantenir dins l'Estatut, un artefacte totalment desacreditat pels fets.

Ara, cinc anys després i quan tot ha acabat, és molt fàcil entendre aquella barreja de pors i esperances, l'espera impacient, la gesticulació impotent, la dissonància entre una acció política més ocupada a salvar els mobles vells que a buscar casa nova. Però, perquè ens en fem el càrrec, també ho hem oblidat tot molt ràpidament i ja ho hem posat en mans dels historiadors.